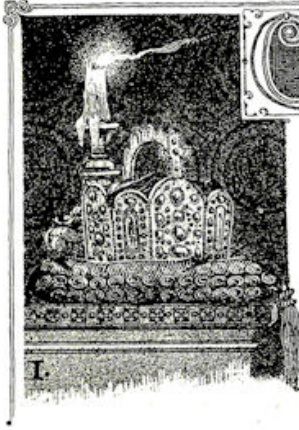

HISTORISCHE BEELDEN.

HET RIJK VAN KAREL DEN GROOTEN.

I. Teekenen van den hemel.

Oij hebben, eer we naar Engeland overstaken, om daar de opkomst van het groote rijk der eilanden in den worstelstrijd der Angelen en Saksers tegen de Denen en Noormannen te aanschouwen, het Frankische rijk op het toppunt van zijn glorie aanschouwd, en wenschen den draad der historie van het vasteland weder op te vatten.

Het was het jaar 814. Keizer Karel de Grootte had

tot in zijn hoogen ouderdom het volle genot van zijn lichaams- en geestkracht mogen bezitten. Toch scheen ook zijn dag eindelijk te dalen, en, moede en door aanhoudende koorts verzwakt, lag hij in het keizerlijk slot te Aken neer. Wel had hij, afkeerig van de geneesmiddelen, die zijn artsen hem voorschreven, zijn toevlucht gezocht bij het zware vasten, dat hij zichzelf opgelegd had, doch, hoe heilzaam dit ook gewoonlijk werkte bij een man, die, mocht hij ook van sterken drank een natuurlijke afkeer bezitten, in het gebruik van dagelijkse spijsz gansch niet matig mocht genoemd worden, thans scheen een vijand de keizerlijke sponde genaderd te zijn, sterker dan de zelfbeheersching van den grooten Karel.

Een donkere wolk hing over het keizerlijk slot en scheen haar zwarte schaduw te werpen over de gelaatstrekken, ook van hen, die het bewoonden. De ridders en adellijke jonkvrouwen ontmoetten elkander in de vertrekken en gangen van het paleis, doch schenen elkanders begroeting wel te schuwen, of spraken fluisterend over den toestand van den grooten kranke, en mocht het al geen deernis met het lot van den grijsaard zijn, die het paleis somber maakte, de zwaarmoedigheid, die er heerschte, was niet geveinsd. Niet slechts had aan het hof van den grooten Karel steeds een blijde toon geheerscht, die meer dan eens tot luidruchtigheid oversloeg, doch, stond Karel zelf op gespannen voet met de eischen van een eerbaar en zedelijk leven, en namen zijn zonen en dochteren, ook zijn vele natuurlijke kinderen, een slecht voorbeeld aan hun keizerlijken vader, zijn hovelingen en grooten meenden, als goede leerlingen, in dit opzicht den meester te moeten overtreffen. En wat zou het lot der vele vrouwen van slechte zeden zijn, die zich aan het hof van den grooten Karel bevonden, en wat dat der mannen, die haar onderhielden, als de keizer de oogen sloot en de eenige erfgenaam van de kroon den wereldschepter uit vaders verstijfde hand nam? De jonge Lodewijk toch, — alleen overgebleven van 's keizers drie zonen, nadat hij reeds op vroegen leeftijd door zijn vader naar Aquitanië gezonden was, het land van zijn bijzonder erfdel, opdat hij zich vroeg aan de daar heerschende zeden gewennen zou, — had zich reeds op 16-jarigen leeftijd aan zooveel

uitspatting overgegeven, dat zijn vader zich genoodzaakt gezien had, hem uit te huwelijken aan Irmingarde van Saksen. Sedert den dag, waarop zijn huwelijk ingezegend was, had hij een ander leven geleid, en zóó groot was de invloed van priesters en monniken op den jonkman geworden, dat de geestelijkheid niet gearzeld had, hem „den vrome” te heeten, en er bij den jongen troonopvolger geen andere hartstocht overbleef dan de liefde tot de jacht. Voorwaar, het kan niemand verbazen, dat de hovelingen van den grooten Karel in angst en spanning de ure verbeidden, waarop deze het tijdelijke met het eeuwige verwisselen zou.

Zóó stonden de zaken, toen op den morgen van den 27sten Januari 814 graaf Wala, een bloedverwant des keizers en een zijner hooge vertrouwelingen, in neergebogen houding en met onheilspellend saamgetrokken gelaatstrekken, het keizerlijk paleis verliet. 't Scheen wel, of het anders zoo levendige binnenplein geheel uitgestorven was, doch al had het ook de vroegere levendigheid gekend, dan nog zou de graaf, zooals hij daar heenging, het hoofd naar den grond gebogen, niemand gezien hebben van wie hem daar ontmoeten mocht, en eenigszins verrast richtte hij zich dan ook op, toen een hem bekende stem zich in zijn nabijheid deed hooren:

„Ei, nu al terug, heer graaf! Zoo spoedig hadden we u zeker niet weder gewacht!”

„k Wil het gaarne gelooven, heer secretaris!” antwoordde de aangesprokene, „doch een mensch vindt in dezen tijd noch in Aquitanië noch hier rust voor het holle van zijn voet, en wat ik daar ondervond, noopte mij, spoed met mijn terugkeer te maken.”

De keizerlijke geheimschrijver Angilbert, kennelijk in dezelfde angstige spanning verkeerende als de door hem aangesprokene, staarde dezen bezorgd aan en waagde te vragen:

„Wat mag u zoo bezorgd maken, mijn waarde graaf? Gij zijt toch zeker door den jeugdigen erfgenaam van de kroon met dien eerbied ontvangen, welken hij straks aan de nagedachtenis zijns grooten vaders zal verschuldigd zijn?”

„Och, mijn goede Angilbert! Ik weet inderdaad niet, hoezeer gij in gunst zult geraken bij den jeugdigen erfgenaam, van wien gij spreekt, doch als ik op zijn woorden moet afgaan, dan zal het u noch mij wél vergaan. Hij verzekerde mij, dat hij mij ten spoedigste zou volgen om

Zijn paard stortte neer
en wierp hem — ter aarde

verjagen zal. Gij kunt uw keizerlijke gemalin”
 „De koning zal zijn eigen zuster Bertha toch niet . . . !”
 stamelde Angilbert verschrikt en hij waagde niet zijn
 gedachte uit te spreken.

„Niet in een klooster steken?” meent ge. „Waarom
 niet? Hij zou er geen bezwaar in zien, zelf zich de
 kruin te laten scheren. Ik verzeker u, dat ik reeds alle
 heiligen aangeroepen heb, of zij mij het genoegen doen
 wilden, het leven onzes keizers te rekken.”

„Nu, als dat uw eenig plechtanker is, heer graaf, dan
 vrees ik voor onze hope. De hemel zelf spreekt al te
 duidelijk,” verklaarde de op eenmaal ernstig geworden
 geschiedschrijver van den grooten Karel. „Herinnert gij u
 wel, hoeveel zons- en maansverduisteringen in den laatsten
 tijd den hemel somber maakten? En dan de zwarte zonne-
 vlekken, die vaak zeven dagen achtereen zich vertoonden?
 ’t Waren, zooals ik altijd beweerd heb, onbedriegelijke
 waarschuwingen voor naderend onheil hier beneden. Gij-
 lieden spottet met mij, toen ik mij bezorgd maakte, als
 de zuilengang hier tusschen het slot en de hofkerk plotseling
 op den hemelvaartsdag ineenstortte, en weinig tijds later
 de zware Rijnbrug te Maintz, een houten kunstwerk,
 waarover niet minder dan tien jaren gearbeid was, en
 dat voor de eeuwigheid gemaakt scheen, plotseling binnen
 drie uren tijds door de vlammen verteerd werd, zonder
 dat iemand de aanleiding kon noemen.”

„En was het onze schuld, heer Angilbert, dat wij aan
 uw beweringen weinig waarde hechtten? ’t Scheen op
 u en uw prinses Bertha evenmin blijvenden indruk achter
 te laten.”

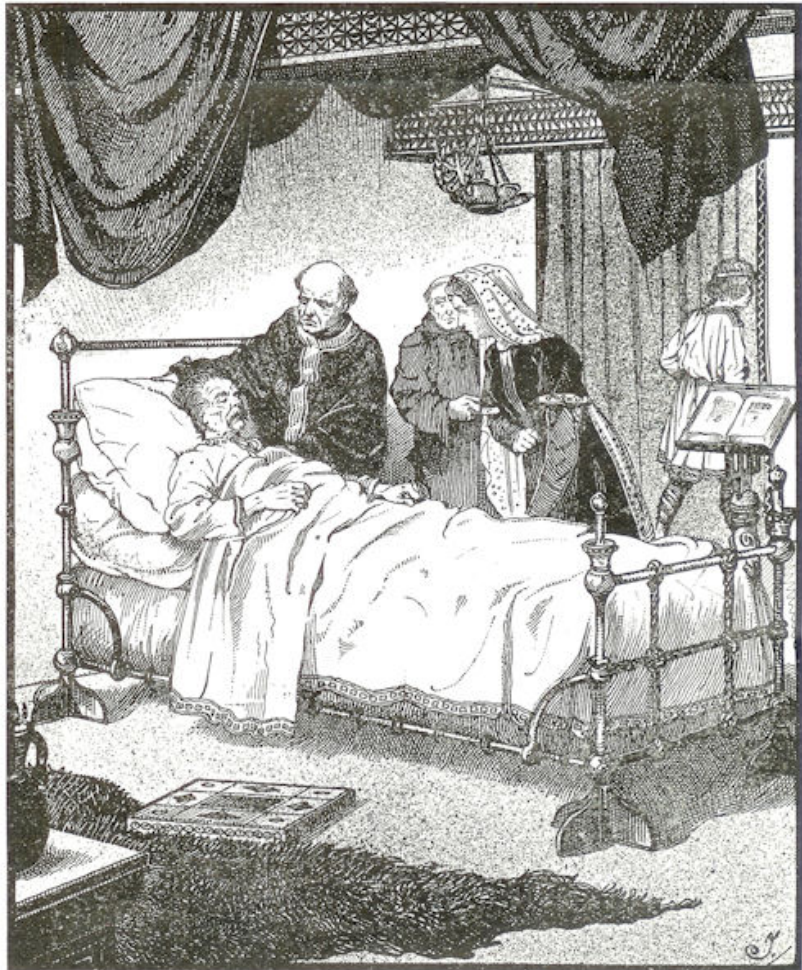
„Gij hebt welgelijk, heer graaf! De lichtzinnigheid
 heeft ons aller hart verhard. Doch van het oogenblik af,

„De koning zal zijn eigen zuster toch niet . . .”

zijn stervenden vader de oogen toe te drukken, doch zoodra deze voor de wereld om hem heen gesloten waren, zou hij het als zijn eerste werk beschouwen, den Augiasstal van onzedelijkheid te reinigen, dien de hovelingen zijns vaders van het hof te Aken gemaakt hadden. Alsof hij nu reeds heer en gebieder hier was, zoo gelastte hij mij, alle vrouwen te verbannen, die niet door den kerkelijken band des huwelijks aan haar wettigen man gebonden waren, of zonder dezen aan het hof verkeerden. Met de mannen zou hij straks zelf wel afrekenen.”

„In dat geval heeft de ontaarde zoon u ongetwijfeld het leeuwenandeel opgedragen van dezen algemeenen schoonmaak, heer graaf, en ik kan mij nu begrijpen, waarom gij mij zooeven eer omvergelopen hadt dan mij behoorlijk een goeden morgen aan te bieden.”

„Mijn goede vriend, laat dien lichtzinnigen toon varen. ’t Is er waarlijk de tijd niet voor, om u vroolijk te maken over anderer bezorgdheid. De wijze, waarop de jonge koning zich uitliet over zijn zusters, die zich zonder achtiging voor zichzelf overgegeven hadden aan hun hartstochten, en hun vader gedwongen hadden, de keizerlijke familie met laaggeboren nietswaardigen te verzwageren, doet mij u raden: neem uw pen van achter het oor, berg uw perkamenten en wacht niet op de komst van den troonopvolger, maar verlaat liever tijdig met de dochter des keizers, zoo zij althans daartoe te bewegen is, een hof, vanwaar men u straks als een hond

dat de keizer mij zijn ongeval uit den laatsten veldtocht mededeelde, twijfelde ik niet langer en ik heb hem dan ook eerlijk mijn meening gezegd,” merkte de geheimschrijver met een gewichtig gelaat op.

„Een ongeval! Welk ongeval? Ik vernam niets daarvan!” hernam graaf Wala belangstellend.

„De keizer had in den vroegen morgen de legerplaats verlaten, om de zon te zien opgaan. Nauwelijks buiten gekomen, zag hij hoe een fakkel van den hemel viel en de lucht doorkliefde. Zijn paard stortte neer en wierp hem met zooveel kracht ter aarde, dat de haak van zijn mantel brak, zijn gordel lossprong, en de werpspies, die zijn hand droeg, op verren afstand weggeslingerd werd. Hij haastte zich terug te keeren, en toen hij weder in de legerplaats was, verhaalden de bevelhebbers hem, zonder dat hij hun iets van zijn ongeval mededeelde, dat gedurende zijn afwezigheid de aarde gebeefd en de sterkste huizen, onder het voortdurend kraken hunner balken, geschud hadden. Van dat oogenblik bleef mij geen twijfel over aan het feit, dat zijn dagen geteld waren.”

„En de onze, mijn waarde Angilbert!” sprak de graaf. „Ik wenschte echter wel, dat aan een welsprekend man als gij zijt, de taak opgedragen was, dit aan de vrouwen duidelijk te maken. Zij zullen natuurlijk alles van haar bekorenden invloed op den jongen koning wachten, doch ik verzeker u, zij konden evengoed beproeven, den heiligen vader te verleiden.”

„Doch hoe staat het met den keizer?” vroeg Angilbert, die, ondanks zijn overtuiging, zich nog aan den laatsten stroohalm scheen te willen vasthouden.

„Slecht!” was het antwoord. „Ik vrees, dat hij den dag niet ten einde brengt.”

„Dan mogen alle heiligen zich over ons ontfermen,” sprak de geheimschrijver en den graaf groetend, ging hij neergebogen zijns wegs. Den volgenden dag had de keizer het tijdelijke met het eeuwige verwisseld.

BRIEVEN UIT WONDERLAND.

BEELDHOUWERS.

Maar het stroomende water heeft niet alleen het oppervlak der aarde veranderd door het uitslijpen der dalen, het heeft, om nog eens weer de vergelijking met den beeldhouwer te gebruiken, niet alleen rimpels getrokken op het gelaat der aarde, maar het heeft ook gedaan, wat de beeldhouwer niet kan, als hij in marmor of zandsteen werkt: het heeft bijgevoegd en aangevuld. De beeldhouwer doet dat, als hij iets boetseert, als hij een kleimodel maakt van het beeld, dat hij uithouwen wil. Dan neemt hij op de eene plaats wat klei weg en legt het op de andere neer, tot zijn model den vorm heeft, dien hij zich in zijn geest heeft voorgesteld. Zoo doet ook de waterdripping.

Gisteren liep ik na een regenbui aan een weg buiten de stad. Daar viel mijn aandacht op een miniatuurland-schapje. Of liever, een herinnering was het slechts. Gisteren was daar een meer geweest van een halven Meter groot. In dat meer hadden van links eenige riviertjes uitgestroomd, en rechts had één stroom het meer verlaten. Nu was alles droog, maar 't was nog duidelijk zichtbaar. De rivierbeddingen bestonden uit wit zand en de bodem van het meer was zwart. Toen ik dat zwart nader bekeek, vond ik er stukjes van takjes en blaadjes tusschen, en steentjes ook. In de rivierbeddingen trof ik die niet aan.

Een weinig verder viel mijn aandacht op een aanslibbing in een sloot. De boer had greppels door zijn bouwland gegraven voor de afwatering. De regenbui van gisteren

had door die greppels stroompjes doen ontstaan, juist zooals de boer het had gewild, maar het water had tevens weer wat aardedeeftjes meegevoerd naar de sloot. Voor den mond van de greppel waren de zwaarste deelen daarvan blijven liggen en hadden er een walletje gevormd, dat boven water een paar dM. in middellijn was en onder breeder uitliep; de lichtste deeltjes waren verder door de sloot verbreed, en als ik gezocht had, had ik ze overal op den bodem aangetroffen. Als de boer dat nu maar liet begaan, dan zou langzamerhand zijn sloot vol aarde komen, en zijn land zou een klein beetje lager worden. Maar onze boer is geen Turk. De Turken hebben de afwateringskanalen en de besproeiingskanalen in het oude Babylon maar aan hun lot overgelaten, zoodat er tegenwoordig niets meer van over is, en het vroeger vruchtbare land thans bijna een woestijn is. Onze boer echter is geen Turk, en als hij 't was, dan zou het polderbestuur hem wel gauw op zijn nummer zetten, want dat bestuur komt *schouw* houden, en toekijken, of slooten en duikers open zijn. Onze boer weet zelf ook wel beter en haalt op geregelde tijden al de aangeslibde grond uit de slooten en brengt ze weer over zijn land. Door vermenging met vergane plantendeelen is die grond vruchtbaarder geworden.

Doch wat ik daar op mijn wandeling in 't klein zag — jij hebt het natuurlijk honderdmaal gezien, want je behoeft er niet om buiten de stad te gaan zooals ik — dat doen de rivieren der aarde in 't groot: meren vullen en delta's bouwen in de zee.

Neem bijv. onzen Rijn. Die stroom is 1300 K.M. lang en vormt het afvoerkanaal voor een grondgebied van 220.000 K.M², dat is bijna zeven maal zooveel gebied als Nederland groot is. Een groot deel van Nederland, van België, van Zwitserland, en een gedeelte van Duitschland, ja, ook nog een stukje van Frankrijk behoort tot dit stroomgebied van den Rijn. In die gansche groote uitgestrektheid is er geen beekje, geen stroompje, dat niet zijn water brengt naar den grooten stroom. Je zou het water hier als wegwijzer kunnen gebruiken; als je maar met het water meegaat, kom je ten slotte vanzelf bij den Rijn terecht.

Neem nu eens een glas water ergens uit den Rijn en laat het eens staan; je zult zien dat het niet volkomen helder is. Ik kan ook wel een glas water uit onze grachten nemen, maar ieder ziet en ruikt aanstonds, dat wat wij in onze grachten hebben slechts water heet. Maar neem dan liever water uit je heldere heidebeek. Dat schittert als kristal en je ziet er geen vuil in. Maar laat het eens een uurtje of desnoods een paar uren staan, en dan vindt ge toch, ook bij het helderste water, een laagje bezinsel op den bodem. Na een tijd van veel regen bevat het water meer slijk, en in een drogen tijd minder, maar altijd zijn er vaste stoffen in het water aanwezig. En waarlijk niet in zoo geringe mate. Zoo vervoert b.v. de Rijn voorbij Bonn jaarlijks alleen aan koolzure kalk, afgedacht van andere stoffen, een hoeveelheid, die aangeesloten, een blok zou vormen van 168 M³.

Hoe hoogerop we de rivier nemen, des te grooter is de hoeveelheid aarde, slijk en steenen, die meegevoerd wordt.

Natuurlijk; snelstroomend water kan veel meer vervoeren dan langzaamstroomend. Neem eens een kan vol water en werp er een handvol grintzand in. De steentjes zinken onmiddellijk; het grovere zand volgt al spoedig; het fijnste stof heeft een paar uren werk om op den bodem te komen. Als je voorzichtig in het glas roert, daalt dat fijnste stof in 't geheel niet; roer je wat sterker, dan komt ook het grovere zand weer in beweging en als je sterk roert, haalt het water de steentjes ook weer op van den bodem. Als je een emmer vuil water wilt leeggieten, ga je ook eerst het water roeren. Zoo voeren rivieren in den bovenloop flinke steenen mee, vooral in tijden van hoog water; bij rustiger waterstand blijven die liggen, en vormen samen een weg, waarover je door de rivier kunt stappen van steen op steen. Zelfs een onnoozel stroompje als de Gulp in Limburg heeft een bodem van steenen. Men heeft berekend, dat de Aar in Zwitserland in Augustus

HISTORISCHE BEELDEN.

HET RIJK VAN KAREL DEN GROOTEN.

II. De berekeningen van den prelaat.

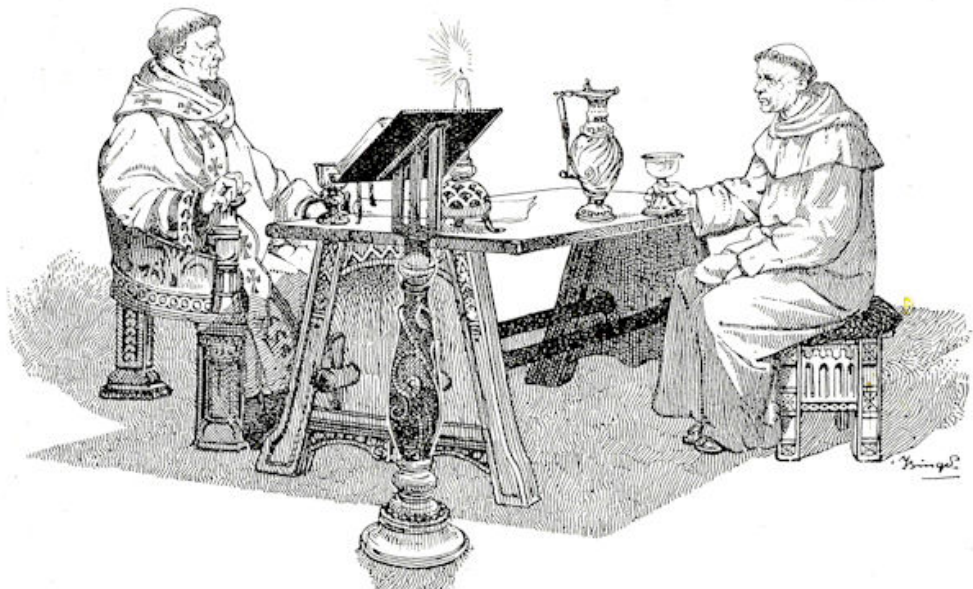

En ditmaal hadden de sombere voorgevoelens van graaf Wala hem niet bedrogen. Met meer dan buitengewonen ijver had hij gedurende de dagen, die aan de kroning van den troonopvolger voorafgegaan waren, het lustige hof te Aken als in een klooster veranderd. 't Mocht hem echter niet baten. Toen hij zijn dank bij den jongen Lodewijk kwam inoogsten, vernam hij, dat de keizer hem uit pure genade, met zijn broeder en medevertrouweling van keizer Karel, graaf Adelhard, van het hof verwijderd wenschte te zien. Hij mocht zich gelukkig rekenen! Waren niet de zedeloze vrouwen in grooten getale in het openbaar op de markt ontkleed,

gegeeseld en ter stad uitgedreven onder de juichkreten en verwenschingen des volks? Waren niet de eigen zusters des keizers in kloosters opgesloten, en had men haar minnaars de oogen niet uitgestoken en zelfs gedood? Voorwaar, de keizer bekreunde zich weinig om de dure gedane, toen deze hem de zorg voor zijn dochters en zijn natuurlijke zonen aanbeval. Doch gloeiend van verontwaardiging zwoeren de beide graven den vromen Lodewijk wraak. Maar... nóg was hun tijd niet gekomen. Het volk dweept met de strenge maatregelen des keizers, en de geestelijkheid verheugde zich maar al te zeer in den goeden ruil, dien Karels overlijden hun had bezorgd. Vrijwillig deed de keizer afstand van zijn recht, abten en bisschoppen te benoemen; de kloosters werden ontslagen van hun verplichting om krijgsvolk te leveren en een deel van hun inkomsten aan de keizerlijke schatkist op te brengen, terwijl een vergadering van bisschoppen,

op Lodewijks verlangen te Aken saamgekomen, maatregelen nam tot herstel van de kerkelijke tucht. Was het wonder, dat de paus zich spoedig naar Rheims begaf, om Lodewijk en zijn gemalin te kronen? En de vrome Lodewijk was den wenk zijns vaders vergeten, die hem aangeraden had, zelf den last van de kroon bij het op het hoofd zetten te dragen. 't Was niet goed, zoo meende de voorzichtige Karel, dat de paus daarvan een geschenk maakte ten aanschouwe van adel en geestelijkheid. De houten zuilengang van het paleis naar de kerk te Aken scheen echter den vromen zoon evenmin als den kloeken vader te ontzien. Toen de keizer op Groenen Donderdag van het jaar 817 zich met zijn gevolg uit de kerk naar het paleis begaf, braken de balken op eenmaal doormidden, de vermolmde planken braken uit haar voegen, de zuilen stortten neer, en de keizer lag met twintig hovelingen onder het hout bedolven. Dooden en zwaar-gekwetsten werden weggedragen; de keizer behoorde tot de weinigen, die slechts lichte kwetsuren hadden bekomen. Dit was een wonder Gods, en de vrome Lodewijk wist niet beter te doen, dan der kerk zijn redding te vergelden. Hij was echter zóó door dit bewijs van de broosheid zijns levens getroffen, dat hij besloot, nu reeds zijn rijk te verdeelen, en onder meer Italië aan zijn zoon Lotharius te schenken. Karel had echter Italië reeds aan Bernhard, den zoon van Lodewijks vroeg overleden broeder Pepijn, geschonken. Deze nu was op het oppertoezicht van zijn jongen neef niet gesteld en nam gretig het aanbod van graaf Wala en diens broeder aan, om hem aan de spits van het rijk te helpen, waarop hij naar hun voorgeven recht had, terwijl het Frankische volk reeds lang den dweepzieken Lodewijk en de verwaten geestelijkheid moede was. De eerzuchtige Bernhard had weldra een leger bijeen, en stond gereed naar Duitschland te trekken. Ook Lodewijk, hoezeer hij den krijg schuwde, begreep, dat hij, om de achting van zijn Franken niet geheel te verliezen, zich aan het hoofd van een leger plaatsen moest, om hem te ontmoeten. 't Scheen echter, dat Irmingarde meer van de sluwe berekeningen der priesters wachtte dan van de zegenbeden, die zij Lodewijk medegegeven hadden en van het wijwater, waarmede zij zijn vanen hadden besprengd. Naarmate Lodewijk Chalons naderde, hield zij meer samenkomsten met den aartsbisschop Ebo van Rheims, die zijn waardigheid aan Lodewijks gunst te danken had.

Op zekeren avond vinden wij dezen prelaat in een der weelderige vertrekken van het hof te Aken gezeten, zeer verdiept in een manuscript, dat hij in de keizerlijke bibliotheek had gevonden, toen zijn dienaar hem berichtte, dat

„Fra Anselmo, ik ken uw ijver voor onze moeder de Kerk.”

„... dat hij lichtvaardig genoeg was, de hoofdwacht naar Milaan terug te zenden.”

een monnik uit het Dominicanerklooster in de nabijheid der stad gehoor verzocht.

„Laat hem binnenkomen!” beval de aartsbisschop, „en breng mij een flesch wijn met twee bekers!”

De kamerdienaar deed, wat hem bevolen was, en bracht daarna den ordebroeder binnen. De aartsbisschop vestigde den blik op het gelaat van den monnik, en een glimlach van zelfvoldoening speelde om zijn lippen.

„Broeder Anselmo, niet waar?” sprak hij vriendelijk en toen de monnik toestemmend boog, vervolgde hij: „zet u en laat mij u een beker goeden wijn schenken; gij hebt dien zeker na een dag van devotie verdiend.”

Dankbaar en gretig zette de monnik den beker aan de lippen en dronk. Nauwelijks had hij den beker weer nedergezet of de aartsbisschop sprak:

„Fra Anselmo, ik ken uw ijver voor onze moeder de Kerk, en er zijn omstandigheden, die u meer dan anderen in staat stellen, haar een belangrijken dienst te bewijzen. Uw orde legt u bovendien stipte gehoorzaamheid op.”

Hij zweeg en scheen een antwoord te wachten.

„Zij heeft haar dienaar slechts te bevelen, monseigneur!” sprak de monnik.

„Luister dan wel!” vervolgde de aartsbisschop. „Begeef u morgen naar Milaan, in de legerplaats van den koning van Italië en wend u daar tot graaf Wala. Zeg hem, dat de keizerin u tot hem zond, om hem mede te deelen, dat zij niet langer geneigd is, de belangen des rijks en van haar zonen aan een zóo zwak en lichtvaardig man, als de keizer is, toe te vertrouwen, en dat ook de geestelijkheid geneigd is, aan de zijde van koning Bernhard te treden, zoo deze de door haar verkregen rechten waarborgen wil. Beiden meenen, dat zij de belangen van het Frankische volk boven alle verplichting jegens den keizer moeten stellen. Intusschen moet de koning niet aan het hoofd van een gewapende macht tegen de Franken oprukken. Laat hem, slechts door zijn lijfwacht gevolgd, te Chalons aan de Saone verschijnen. De keizer en de keizerin zullen hem daar wachten en de keizerin zal zorgen, dat zijn oom zich met hem verzoent en hem Italië onbepert laat regeeren, ja, het regentschap des rijks in zijn hand stelt. Stel hem dezen door de keizerin eigenhandig gestikten gordel ter hand, welken de graaf van vroeger kent, en beloof hem en zijn broeder volkomen herstel in hun bediening, indien zij de goede bedoelingen der keizerin steunen. Dat is de korte inhoud der mededeeling; den meest geschikten vorm daarvoor te kiezen, mag ik u veilig overlaten, fra Anselmos! Ik reken op uw welslagen.”

„Monseigneur zal zich niet in zijn nederig werktuig vergist hebben,” sprak de monnik, dronk zijn beker ledig en verliet het vertrek, nadat hij den aartsbisschoppelijken zegen had ontvangen.

Graaf Wala en zijn broeder vertrouwden de zaak niet, ondanks den eigen gestikten gordel der keizerin. Toch namen zij zich voor, den koning gunstig voor de zaak te stemmen. Mocht hij werkelijk met den keizer verzoend worden, dan zou deze hen zeker aan zijn hof terugroepen. Keerde koning Bernhard niet weder, zoo zouden de tegen den keizer verbitterde Italianen zich zeker door hen tegen Lodewijk laten aanvoeren, en zij zouden dan een schoone gelegenheid hebben, hun persoonlijke wraak op dezen te koelen. Drie dagen bleef de monnik in de legerplaats, en toen hij terugkeerde, was het met de belofte des konings, dat hij verschijnen zou, mits de keizerin hem vrijgeleide verzekerde. Aanvankelijk drong de koning er op aan, dat

„... hij slingerde den gordel voor de voeten van den boodschapper en vertrad dien.”

de beide graven hem vergezellen zouden; doch graaf Wala beweerde, dat hun tegenwoordigheid den keizer aanstoot geven zou, en de verzoening in den weg zou staan. Zoo begaf de koning zich dan alleen op reis, slechts door zijn lijfwacht beschermd, en vertrouwde zich zóó wél, dat hij lichtvaardig genoeg was, de lijfwacht naar Milaan terug te zenden, toen hem aan de Frankische grenzen een vrijgeleide van Frankische edelen wachtte, die hem naar Chalons geleidden. Tot zijn verbazing vernam hij bij zijn aankomst, dat de keizer en de keizerin door onvoorziene omstandigheden naar Aken geroepen waren en den koning verzochten, hen daarheen te volgen. Ofschoon de jonge koning nu reeds begon te vreezen, dat men hem misleidde, gevoelde hij maar al te zeer, dat hij in Lodewijks hand was, en geen verzet baten kon. Hij reisde dus naar Aken, doch in stede van hem naar het paleis te brengen, geleidde men hem naar den kerker, waar zijn vrome oom hem liet berichten, dat hij gereed was, zich met hem te verzoenen, zoodra een rijksvergadering uitgesproken zou hebben, dat de koning zich niet aan landverraad had schuldig gemaakt. Persoonlijke grieven wenschte de vrome man niet tegenover zijn waarden neef te doen gelden! Woedend slingerde de schandelijk bedrogen jonkman den eigengestikten gordel der keizerin voor de voeten van den boodschapper en vertrad dien.

Hij wist maar al te zeer, dat zijn lot beslist was.

Hij had zich niet vergist.

De Frankische edelen, ter vergadering saamgeroepen, veroordeelden den koning wegens hoogverraad en rebellie tot den dood. Nu dacht Irmingarde aan haar gordel, en het was op verzoek der keizerin, dat den jonkman genade verleend werd. De zachtmoedige (?) oom liet toen den ongelukkige de oogen uitsteken, en wel op zulk een barmhartige wijze, dat koning Bernhard drie dagen later aan de gevolgen overleed! Hoe ontzettend gruwelijk en wreed! De heilige vader zorgde echter wel, dat de Italianen geen lust gevoelden om de beide graven gelegenheid te geven, wraak op den keizer te nemen, en dezen bleef niets over dan hun heil in de vlucht te zoeken. En aartsbisschop Ebo gaf den keizer en de keizerin gaarne absoluteutie tot stilling van gewetenswroeging!

P. J. K.

LETTEREN EN TAAL.

VRAGENBUS.

„Va.” — „De Breeveertien.” — Jean Potage. — In de vuist. Farao. — Vaderlief en Evaatje. — Stijfouten.

Onze lezer M. de B. te K. V. doet zes vragen.

1. Onlangs las ik in een boek de uitdrukking: „Va!” Deze uitdrukking is me niet duidelijk. *Vader* kan het niet zijn, want dit had er in 't geheel niets mede uit te staan. De zin luidde, meen ik:

„Va! er is niets meer aan te doen.” — Kunt u mij ook zeggen wat het beteekent?

2. Waar komt de uitdrukking vandaan: „de breede veertien opgaan?”

3. „Het lijkt wel *Jean Potage* met zijn muts.” Wie was dat? En heeft deze persoon geleefd?

4. Men leest wel eens: „in de vuist grimlachen.” Wat beteekent dit?

5. Is er ook aan den titel of naam „Farao” een betekenis verbonden?

6. Wat moet ik verstaan, als Potgieter zegt: „Smerige Jan met zijn *vaderlief* en zijn *evaatje*?” En waar komen deze uitdrukkingen vandaan?

Antw. 1. Dit *Va* is een Fransch woord, dat letterlijk beduidt *ga*. (Gebied. wijs van *aller*: gaan.)

Het heeft ook de beteekenis als spreekwijs: „Het ga dan zoo,” „laat het zoo wezen,” „het zij zoo.” Men ziet alweer, hoe zot dat gebruiken van vreemde woorden in onze taal is. — De lezers, die *s. v. p.* antwoord vragen, moeten daar eens om denken en *a. u. b.* schrijven.

2. De *Breeveertien* is een welbekende groote zandbank in de Noordzee, dicht bij de Hollandse kust. Tal van schepen zijn, vooral in vroeger eeuwen, op die zandplaat verongelukt. De uitdrukking wil dus in beeldspraak zeggen: Zedelijk verongelukken, het slechte pad opgaan. Zoo spreekt Van Lennep in „Ferdinand Huyck” van „meisjes, die de Breeveertien op zijn.”

3. Soms wordt een volk aangeduid naar de spijs, die in den lande het meest geliefd en veel gebruikt is. Denk b.v. aan het vers van Bilderdijk in „De Waarheid en Esopus”:

Jack Pudding stond er bij,
En Jean Potage met Hansworst,
Gemonsterd op een rij.

De Engelschman eet graag *pudding*; de Franschman *potage* d. i. soep, de Duitscher *worst*. *Jack*, *Jean* en *Hans* zijn zeer algemeene voornamen. „Jean Potage” met zijn muts is dus de vroolijke Franschman, die wel gemutst het leven doorgaat.

4. *Niet grimlachen*, maar „lachen in zijn vuistje” zegt men. Het duidt aan: lachen voor zich alleen, meest wijl men anderen te slim is geweest. Iemand lacht dan, maar dekt zich met de hand het gezicht, waarbij de hand gebogen wordt, en dan den vorm van een vuist nabij komt. 't Is, hoe men 't wil verklaren, lachen in het verborgene, niet zoo, dat ook anderen meedoen.

5. *Farao* was eer een titel dan een naam der koningen van Oud-Egypte. Zoo lezen we bij Mozes louter van „Farao,” en later van Farao Necho en Farao Hofra. De titel beduidt waarschijnlijk „Zoon der zoon.”

6. „*Vaderlief*” is een wat fraaier naam voor „slaapmuts.” Een „*Evaatje*” is een lang smal boezelaartje of schortje voor meisjes. De *Vaderlief* heet zoo als aanduiding van den drager, die er vaderlijk mee uitziet, daar zoo'n muts minder een dracht is voor jongelui. „*Evaatje*” ziet dáárop, dat het kleedingstuk bepaald voor vrouwen past. Potgieter gebruikt het hier, ietwat spottend, van een man met een boezelaar of voorschoot voor — wat bij sommige vakken past — en die, een slaapmuts daarbij op hebbende, er nu juist niet bevallig uitziet.

Onze lezer F. P. de H. te J. schrijft:

Graag wilde ik weten, of in de volgende zinnen 't woordje *dat* mag worden weggelaten of niet. Ik las beide zinnen in een boek, dat dit jaar uitgegeven is, en dat wemelt van zulke zinnen, waaraan „*dat*” ontbreekt, m. i. ten onrechte.

„Nu moet u wel bedenken, dat het zeer goed mogelijk is, (dat) het geheele geval niets te beduiden heeft” . . . enz. . . . „Ik heb je getoond, (dat) het mij een onmogelijkheid is” enz.

Onze lezer heeft volkomen gelijk, als hij zulke zinnen beslist afkeurt. De uitlating van „*dat*” is anti-Nederlandsch, en behoort tot den *slechten* handelsstijl. In een boek is het al heel treurig.

Dan zendt de heer De H. ons circulaire met zijn kantteekeningen. In no. 1 komt voor deze zin:

„Van de mij verleende vergunning is gebruik gemaakt, en *doet het mij* genoegen te kunnen mededeelen, enz.”

Moet dit niet zijn, en *het doet* mij? vraagt onze lezer.

Zeer zeker, al die zinnen met „en zullen wij,” „en wenschen wij,” behooren alweer tot den *slechten* handelsstijl, helaas! niet tot dezen alleen.

HISTORISCHE BEELDEN.

HET RIJK VAN KAREL DEN GROOTEN.

III. Het Leugenveld.

Maar de absolutie was geen slaapmiddel en dat had de keizer nodig. Als hij zich laat in den nacht op zijn legerstede uitstreckte, dan kwam Bernhard, en zag hem uit zijn holle oogkassen zoo dreigend aan, en vroeg hem rekenschap van zijn stralende oogen en zijn jonge leven. En dan kwamen ze allen, zijn zusters en zijn stiefbroeders en eischten zijn bloed. Bloed, zijn bloed, dat kon hij hun toch niet geven, maar waarom had hij het hunne dan genomen! Gelukkig. Lodewijk vond afleiding: de Bretonen waren opgestaan en moesten tot onderwerping gebracht worden.

Hij zou het zelf doen en ginds in de legerplaats zou hij alles vergeten. 't Was luttel werk, en de Bretonen legden spoedig het hoofd in den schoot. Doch toen de keizer zegevierend terugkeerde, lag keizerin Irmingarde doodelijk krank, en twee dagen later stierf zij. De schrik sloeg den keizer om het hart: dat was om Bernhard! Zeker, zij eerst, want, zoo rekende de vrome keizer zijn God na, zij was de meest schuldige. Doch nu zou het zijn beurt worden, want hij was immers ook een moordenaar! Die holle oogkassen van Bernhard zeiden het hem wel. Was hij maar nooit keizer geworden! Had hij maar nimmer een vrouw gezien! Hij vastte streng, hij deed harde boete, hij bad ijverig, maar Bernhard . . . bleef komen. Dan maar weg van den troon, weg uit het paleis, daarheen, waar hij geen vrouw meer zou aanschouwen . . . in het klooster!

Tot 's keizers verbazing kon aartsbisschop Ebo het met dit besluit van den keizer niet vinden. Immers, als Lodewijk afstand deed, zou de loszinnige en gansch niet vrome Lotharius keizer worden, en deze zou de heilige moeder, de kerk, bedroeven. Neen, zoo zou Lodewijk zonde tot zonde voegen en onrust tot onrust! Ter wille van de kerk moest hij den last van een kroon blijven torsen. Neen, God had hem een misdadige vrouw afgenomen, opdat hij een deugdzaame tot echtgenoot nemen zou, een Esther, die bij den Ahasveros van haar tijd de kerke Gods beveiligen en begunstigen zou, en Ahasveros zou genade vinden bij God om Esthers wil. En waarom zou Ebo en waarom zouden de Frankische grooten hem niet helpen? Zij zeiden het niet, maar wisten het wel, dat zij Lodewijk regeerden, doch dat Lotharius, zijn zoon, hen regeeren zou. Zij ontboden de schoonste jonkvrouwen uit heel Frankenland aan het hof, juist zooals de Ahasveros van hun eeuw zelf gedaan zou hebben, als hij een man geweest ware. Ze waren allen schoon en innemend en zedig, maar de hertog van Septimanië had een vroegere vriendin, die hij wel gaarne altijd te Aken zou wenschen. Ze was schooner en bekoorlijker dan al die anderen. Zedig? nu, zoo kon ze zich bij Lodewijk wel voordoen. De hertog wist het, gelukkig, anders, maar zij zou wel een paar

dagen vroom kunnen en willen zijn. Hij reisde naar het hof van hertog Welf van Beieren en keerde straks met diens dochter terug. Hij bracht de betooverend schoone vrouw aan het hof, en zij kwam, zag en overwon. Lodewijk had geen Esther, neen, een Judith gevonden. Een half jaar na den dood van Irmingarde huwde de keizer de minnares van den hertog van Septimanië. Doch aartsbisschop Ebo juichte te vroeg!

Wie zich ook bekoren liet door Judiths schoonheid, niet de schim van Bernhard! Dan moest maar een boete volgen, zooals de stoere Franken nooit van hun koningen hadden aanschouwd. Te Aisne waren alle grooten van staat en kerk in somber zwijgen bijeen en wachtten op de komst des keizers, die hen bescheiden had. Daar drong een man door hun rijen, met bleek gelaat en gebogen hoofd, in het gewaad van een boeteling. En hij haastte zich naar het altaar en zonk er neer op zijn knieën, en beledde luide, onder het gemurmel van afkeer der grooten, dat hij de moordenaar van koning Bernhard en van Wala en Adelhard was, en de onrechtvaardige rechter zijner stiefbroeders. Deze laatsten bad hij om vergiffenis en hij beschonk hen met aanzienlijke goederen, maar wie kon het bloed van zijn handen wasschen? Hij smeekte de bisschoppen ten aanhoore van al het volk, dat de kerk vulde, hem de zwaarste boete op te leggen. Toen stond hij op en verdween, zooals hij gekomen was. En de rijks grooten schudden het hoofd, en de geestelijken glimlachten verachtelijk, en de schoone Judith had zich den tijd gekort met den hertog, bij wien zij, de levenslustige, jonge vrouw troost zocht van den nauwen omgang met den gekroonden kluizenaar. Maar heinde en ver klonk de keizerlijke bede om boete uit de kerk van Aisne, en waarom zouden de oproerige stammen en de vijanden, die voor den grooten Karel gebedd hadden, de bede van zijn vromen zoon niet tegemoet komen? De Bretonen stonden op, en de Arabieren verwoestten de Spaansche mark, en de Denen en Noormannen plunderden en brandden op de kusten des rijks, en zelfs Karels trouwste bondgenooten verbonden zich met hen.

De keizerin ontving een zoon, Karel genaamd. Lodewijks woedende zonen doopten hem Karel den Kale. Booze hovelingen fluisterden, doch als het waar was, wat zij fluisterden, zou Karel, toen hij den hertog van Septimanië doorstak, een vadermoord gepleegd hebben. Karel moest echter niet kaal blijven, zoo meende Judith, en Lodewijk beschonk het kind met den titel van koning en met een gebied, dat hij vroeger aan zijn zoon Lodewijk toegewezen had. Dat was den broeders te veel: zij namen de wapenen tegen hun vader op. Hertog Bernhard week voor den storm en vluchtte. Judith was minder gelukkig, toen zij zijn voorbeeld wilde volgen. Pepijn, één van Lodewijks zonen, deed haar grijpen en in een klooster voeren. Lodewijk was genoodzaakt, met zijn zonen te onderhandelen. Waarom ging vader toch niet in een klooster? Hij had het zelf toch zoo vaak gewenscht. En Lodewijk gaf schoorvoetend toe, doch de zucht van Lotharius, om de meeste onder de broederen te zijn, hielp hem om uitstel te bedingen. Een rijksvergadering te Nijmegen, waar de keizer wist, machtige aanhangers te vinden, zou de zaak beslissen, en deze koos inderdaad Lodewijks partij. Waarom toch zou men onder den schijn, een vader tegen ontaarde zonen te beschermen, niet liever onder den wankelmoedigen vader de eigen willekeur bestendigen, dan zich de heersch- en bemoeizucht van krachtige jonge vorsten op den hals te halen? Judith werd uit haar klooster ontslagen, en 'teenige, dat zij geleerd had, was met den laffen hertog te breken, die haar liever ontvlucht was, dan haar te beschermen. Het duurde echter niet lang, of haar zucht, om haar zoon Karel ten koste zijner broederen land, en ten koste der kerk geld te bezorgen, be-rokkende het keizerlijk echtpaar nieuwe vijanden, en zelfs paus Gregorius IV sloot zich bij de oproerige zonen aan, onder den schijn, den onzaligen krijg tusschen vader en zonen te willen verhoeden.

Reeds stonden de legers bij Colmar tegenover elkaar,

toen de paus uit de tent van Lotharius trad, in vol ornaat, en zich tusschen de legers plaatste met het verzoek, den keizer te mogen spreken. Aanvankelijk ontmoette de keizer hem met koelheid, maar welhaast liet hij zich tot onderhandelingen met zijn zonen bewegen. De onderhandelingen duurden lang, en inmiddels wisten de zonen 's keizers vrienden door geld en beloften tot hun zijde over te halen. Rijen van tenten werden dag bij dag ledig gevonden, en eindelijk was 's keizers aanhang zóo versmolten, dat hij zelf tot de weinige getrouwen, die hem nog overgebleven waren, sprak: „Gaaf ook gij tot mijn zonen over; ik wil niet, dat gij voor mij het leven waagt.” Toen stormde een bende Italiaansche soldaten de legerplaats des keizers binnen, en deze moest boden naar zijn zonen zenden, om hen te smeeken, dat zij hem tegen hun mishandelingen zouden beschermen. Zij eischten, den zou, en ongewapend begaf Lodewijk zich naar hun tenten. Zonder dat er een zwaard getrokken was, verklaarde Lodewijk zich overwonnen: verraad had gezegevierd. Aan het hoofd der rijksgrouten ontvingen de zonen den vader schijnbaar op het hartelijkst. Zij omhelsden en kusten hem en bewezen hem de hoogst mogelijke eer, als waren zij verrukt, hem weder te zien, doch straks voerden zij hem binnen de kloostermuren van Soissons en deden hem daar streng bewaken. Een klooster in Italië werd aan Judith toegewezen, aan Karel werd in een derde klooster te Prüm verblijf ingeruimd, en het roode veld aan den voet van het Siegwaldgebergte bij Colmar was verlaten. Men schuwde het en heette het voortaan Leugenveld.

Aartsbisschop Ebo was een der eersten geweest, die uit 's keizers legerplaats naar de tenten zijner zonen overgelopen was; het was de dank van den man, die door den keizer van een hoorige en onvrije tot aartsbisschop van Rheims verheven was. En nog had zijn dankbaarheid geen einde! Terwijl Lodewijks zonen over de verdeling des rijks twistten, ging Ebo den keizer bezoeken, die, mocht hij ook al gevangene in een klooster zijn, nog altijd weigerde, monnik te worden. En dat toch wenschten de zonen, om alzoo voorgoed voor Lodewijks nieuwe invallen beveiligd te zijn. Na allen twijfel aangaande de oprechtheid zijner bedoelingen weggeredeneerd te hebben met de hem eigen welbespraaktheid, wist hij den keizer te overtuigen, dat het onwaardig tooneel van Aisne een herhaling noodig had. Zoo was dan Lotharius met al de rijksgrouten en een onafzienbare menigte volks in de kerk van Soissons verschenen op 13 November 833, en duizenden wachtten op 's keizers verschijnen. Nog ter elfder ure had deze zich bedacht en weigerde naar de kerk te gaan. Men greep hem echter aan en sleurde hem in zijn krijgsmansgewaad voort. Nu was alle mannelijk zelfbewustzijn bij hem vernietigd. Bleek en ontwaan trad hij voor het altaar, en, als in een benauwd droom, richtte hij de oogen nu en dan op Lotharius, die daar in schitterenden dos koel en triomfantelijk nederzat. Eindelijk

wierp Lodewijk zich voor het altaar neder, bekende luide, dat hij God had beleedigd, de kerk te schande en zichzelf de keizerlijke waardigheid onwaardig gemaakt had. Maar de aartsbisschop Ebo zou hem ook in deze bange ure niet verlaten. Hij reikte den keizer een perkamentrol over, waarop al diens misdaden met name genoemd werden, en raadde hem aan, dit stuk luide te lezen, opdat God geen achterhoudendheid bij hem mocht vinden. Met tranen in de oogen en met bevende stem volgde de keizer Ebo 's raad. Daarop gespte hij zijn zwaard los en ontdeed zich van zijn wapenrok, waarvoor de aartsbisschop hem het zwarte kleed van den boeteling omwierp, en onder de sombere tonen van het Miserere der priesters verliet de keizer het kerkgebouw, nadat Ebo verklaard had, dat Lodewijk nimmermeer gerechtigd zou zijn, het zwaard te dragen.

De waardige Ebo stelde den hardvochtigen Lotharius, die het gansche tooneel met ijskoude blik had gadeslagen, een treffend nauwkeurige oorkonde van de plechtigheid ter hand, waarvan straks afschriften bij duizenden door het geheele rijk verspreid werden. Toch had Lotharius te vroeg getriumfeerd. Met afschuw en verbittering hadden vele grooten des Rijks en vooral het volk dit onheilig spel van den ontaarden zoon en van de geestelijkheid gadeslagen. De Saksers kwamen in opstand, en Lodewijk en Pepijn, de broeders van Lotharius, verbonden zich met hen, om de eer huns vaders te wreken. Lodewijk eischte de invrijheidstelling zijns vaders en de rijksgrouten voegden zich bij hem. Vergeefs riep Lotharius zijn edelen en ridders saâm: zij weigerden ter heirban te verschijnen. Van allen verlaten, vluchtte hij naar Italië, en zegevierend werd de keizer uit het klooster en naar den troon gevoerd. Daar stonden hovelingen en geestelijkheid gereed om hem geluk te wenschen en van hun trouw te verzekeren.

... toen de paus uit de tent van Lotharius trad ...

ter verzekeren. Stroef ontving de keizer de laatste. „De kerk heeft mij vernederd; zij zal mij ook weder moeten verheffen!” zoo sprak hij tot den trouwen Ebo.

Waarom ook niet?

Nog was geen half jaar verlopen, of dezelfde geestelijkheid, die Lodewijk het kleed van den boeteling om de schouders geworpen had, was nu bereid, in de kerk der Heilige Drievuldigheid dat kleed in te ruilen, en, na het keizerlijk zwaard gezegend te hebben, gespten zij het hem plechtig aan!

En toen ook Judith weder kwam, omhelsde Lodewijk haar vurig en teeder. Daarna ging hij weer jagen en visschen.

(Slot volgt.)

P. J. K.

HISTORISCHE BEELDEN.

HET RIJK VAN KAREL DEN GROOTEN.

IV. Het einde van het treurspel.

Nauwelijks was Lotharius in Italië wedergekeerd, of hij rustte andermaal zijn benden ten strijde tegen zijn vader, en wáár hij verscheen, kenmerkte hij zich door zijn verregaande wreedheid, en deed hij de vrienden zijns vaders onthoofden of verdrinken. De Denen en Noordmannen drongen, roovend en brandend, steeds dieper in het land, de door Karel onderworpen volken dreigden met afval, en de vazallen trokken met hun legers tegen den keizer op. En deze bleef jagen en visschen. Judith moest voor hem denken en handelen. Tot heden had

Lodewijk nog steeds de meeste aanhankelijkheid jegens zijn vader getoond, en daarop meende zij een wissel te kunnen afgeven. Lotharius moest gekeerd worden. Op haar raad zond Lodewijk dus een gezantschap tot den meest weerspannige zijner zonen, en beloofde dezen volle vergiffenis en het vierde deel des rijks, indien hij zich onderwerpen wilde. Doch Judith had den meest invloedrijke der gezanten een bijzondere opdracht aan Lotharius gegeven, en stelde hem een nieuwe rijksverdeeling voor, waarbij Lodewijk zich met Beieren zou moeten tevreden stellen, terwijl hij en Pepijn met Karel den Kale het overige deelen zouden. En toen nu Pepijn onverwacht stierf, stelde zij Lotharius voor, diens beide nagelaten zonen van de erfopvolging uit te sluiten. Nauwelijks werd dit bekend, of allerwegen braken opstanden uit, en de terecht verontwaardigde Lodewijk trok met een sterk leger tegen zijn vader te velde. Moede en afgemarteld gordde de keizer andermaal het zwaard aan, doch de bittere ervaring, dat hij zijn meest geliefden zoon thans moest bestrijden, gevoegd bij de verwoestingen, die zijn hartstocht voor de jacht in zijn door ramp en verdriet verzwakt gestel hadden teweeggebracht, sloopten de sobere rest zijner krachten. Hij moest den veldtocht opgeven, en beval, bij het overtrekken van den Rijn, dat men hem naar het eilandje Ingelheim zou sturen. Hier deed hij een tent opslaan, een leger spreiden, en straks blies hij den laatsten adem uit in de armen van een zijner stiefbroeders, een man, dien hij het leven door onophoudelijke vervolging verbitterd had. (840.) Drie jaren later volgde Judith hem in het graf, door niemand betreurd, door velen gevloekt.

Onder de oorlogskreten, waarmede haar zonen tegen elkaar streden, daalde zij ten grave, nadat zij den eigenlijken val van het rijk reeds had moeten overleven. Reeds in 841 toch hadden Lodewijk en Karel tegen Lotharius en den jongen Pepijn den bloedigen slag van Fontenailles geleverd, waarbij niet minder dan 40.000 krijgers het

slagveld met hun lijken bedekten. De bloem van den Frankischen adel was weggemaaid. Onder hen lag aan den avond van den dag een oud man, in het gewaad eens ridders gekleed, te zietogen. Een doodelijke wonde gaapte hem aan het hoofd. Eensklaps richtte hij zich op, ontvouwde de rol papier, die hij in zijn stervende hand geklemd hield, en, de schrijfstift grijpende, die aan een koord bij zijn mantel hing, legde hij zich tot schrijven. Doch machteloos zonk hij voorover.

„Het gaat niet meer de waarachtige historie van mijn heer, Carolus Magnus, heeft een einde.”

Zoo stierf Nithard, de echtgenoot van Bertha, dochter van Karel den Grooten. De geschiedschrijver van den grooten Karel moge in zijn leven niet steeds betrouwbaar geweest zijn, zeker was hij het bij zijn dood: aan het roemloos einde van het machtige Frankenrijk twijfelde wel niemand.

Zóó groot was het verlies aan menschenlevens, dat zelfs Lodewijk en Karel den slag een Godsoordeel noemden, en vromelijk meenden, de beslissing voorts aan Gods leiding te moeten overlaten. Zij gingen met de geestelijkheid te rade, en aartsbisschop Ebo, die nog steeds zijn oude vriendschap voor Lotharius niet vergeten kon, meende het goed, zich voor de gevolgen van een wisselende krijgskans te dekken. Hij schreef dus de overwinnende legers een driedaagsch vasten voor, en Lotharius en Pepijn maakten zich deze gelegenheid ten nutte, om ongestoord af te trekken.

Was het wonder, dat de stoere Saksers weigerden, langer aan de hun opgedrongen geestelijkheid de hun met keizerlijk geweld opgelegde tienden te betalen, dat zij weer naar hun dichte bosschen togen en de verwoeste altaren opzochten, waarop zij hun Dondergod bloedige offers hadden gebracht? En toen Lotharius hun de oude rechten en vrijheden toezegde, wanneer zij zijn broeder Lodewijk bestookten, sloten ze een verbond om hem bij te staan. Het oude Heidendom, zoo krachtig door den grooten Karel bestreden, scheen met verjongde levenskracht het hoofd te zullen opsteken. Doch ook op de vleugelen van den stormwind, den krijg, die het Deutsche woud verwoestte en zijn trotsche eiken ter aarde velde, ging de Heer der Kerk machtig voort.

Terwijl Lotharius, door het Saksische verbond gesteund, zich gereed maakte, nieuwe benden tegen zijn broeders te vormen, sloten dezen een verzoeningsbond te Worms, waar ook hun krijgers elkaar houw en trouw zwoeren en luisterrijke feesten de verbroedering der volken bekrachtigden. En toen nu Lotharius den strijd hervatten wilde, en ook Lodewijk en Karel tegen hem wilden optrekken, weigerden de volken van beide zijden hun steun. Men was het bloedvergieten lang moede. Thans was het aan hen, hun vorsten te gebieden, en zij geboden den vrede. Elk der broeders zou 40 man kiezen, en de 120 zouden samen een verdeeling des rijks tot stand brengen, waaraan ieder zich had te onderwerpen, 't zij hij vorst was of vrije of hoorige.

En de Saksers dan? vraagt de lezer.

Welke trouw mochten zij wachten van den meest ontaarde van Lodewijks zonen? Terwijl de scheidsrechters het hoofd braken over het deel des rijks, dat Lodewijk toekwam, trok deze de ongeregelde benden der Saksers tegen, en Wodan en Lotharius lieten het toe, dat hun Saksers geslacht werden en bij dozijnen aan een galg gehangen en dat hun handen en voeten werden afgehouden, opdat zij nimmermeer de wapenen tegen hun sterkeren zouden opnemen.

Nog eenmaal dreigde het zwaard te moeten beslissen, waar de broeders weigerden, zich neer te leggen bij de verdeeling, door de vereeniging der 120 voorgesteld. Doch dezen hadden een machtigen bondgenoot: de edelen en het volk weigerden het weinige bloed, dat hun over was, voor de heerschzucht en den nijd der broeders te doen stroomen. Zoo werd dan in 843 te Verdun een verdrag beteekend, waarbij het machtige Frankenrijk in drie stukken verbrokeerd werd. Lodewijk kreeg Duitschland,

Karel Frankrijk en Lotharius keerde tot Italië weder.

Maar hoe ook het deel genaamd mocht worden, den broeders toegewezen, het mocht niet meer de erve van den grooten Karel heeten. En de Denen en woeste Noormannen zagen het aan en verheugden zich, dat op geen der Carolingen ook maar een deel van den geest des geweldigen voorvaders rustte. Vertrapt lagen de akkers, en de sieden hadden hun handel en welvaart verloren, en de handwerken stonden stil. Vroeger bevolkte plaatsen en streken lagen uitgestorven daar, en de puinhoopen der burchten meldden, dat hun edelen en ridders gevallen waren. Rooverbenden zwierven schaamteloos en straffeloos door stad en land, en bij de schaarschte aan graan, moesten de inwoners hun meel met aarde mengen, om er brood van te bakken!

En toch, uit dien met bloed en tranen gedrenkten bodem groeiden twee krachtige nationaliteiten, de Duitsche en de Fransche. Is het de vloek bij hun wieg, die hen na elf eeuwen nog doet vergeten, dat ze broeders zijn?

P. J. K.

UITSLAG PRIJSVRAAG.

Als antwoord op onze prijsvraag, voorkomende in No. 43, blz. 351 van ons Blad, ontvingen wij een 21-tal inzendingen, bestaande uit stukjes, geschreven in proza zoowel als in poëzie.

Geheel aan onze verwachting voldeed echter niet één der opstellen. De mooie beschikbaar gestelde prijzen in aanmerking nemende, hadden wij verwacht, dat er nog meer zorg aan de stukjes zou besteed zijn.

Velen der inzenders hebben bij 't schrijven hunner proza of poëzie te weinig gedacht aan de voorstelling van de plaat, zoodat we dadelijk verscheiden opstellen, die op zichzelf wel goed waren, ter zijde moesten leggen, als niet in aanmerking komende voor een prijs.

De drie beste inzendingen ontvingen wij van:

1. JAC. C. BEUR te GROEDE,
2. MEJ. DINA DE JAGER te 'S-GRAVENHAGE,
3. MEJ. MARIA GEBHARDT te NEW-YORK,

aan wie wij dan ook in volgorde de drie prijzen toekenden.

Het „*Edelweisz*” van JAC. C. BEUR is en wat stijl en wat inhoud betreft het best geschreven opstel; de taal laat echter hier en daar nog al wat te wenschen over.

„*Aan een Alpenkind*” is de titel van een stukje poëzie van MEJ. DE JAGER. Er zijn aardige gedachten in dit vers, dat in kunstigen dichtvorm geschreven is, doch vooral wat het laatste betreft is hier en daar wat aan te merken.

„*Gedachten bij de plaat*,” zoo betitelt MEJ. GEBHARDT haar inderdaad mooi geschreven schets. Jammer, dat het slot minder passend is bij de plaat en ook niet geheel juist is.

De gravure „*Heimwee*” zenden wij dus als **Eerste prijs** aan JAC. C. BEUR te Groede. „*Het Zwitsersche meisje*” als **Tweede prijs** aan MEJ. DE JAGER, Den Haag, en de „*Winter*” gravure als **Derde prijs** aan MEJ. GEBHARDT te New-York.

Een eervolle vermelding komt toe aan het opstel van Etta. Het is zeer mooi en leerrijk geschreven en werd ons toegezonden uit Zwitserland zelf. Deze bijdrage kwam voor geen prijs in aanmerking, omdat ze niet bepaald toepasselijk bij de plaat is.

Ook het opstel „*Liefde*,” door Johs. Wagenaar te Zwolle, is in zeer mooien stijl geschreven. De gedachte „verliefd-zijn,” die we in meerdere opstellen aantreffen, ligt echter niet in de plaat.

„*O, alle gij dorstigen . . .*” is een schetsje van U. te E. Ook zeer goed wat taal en stijl betreft, maar . . . het tegenovergestelde behandelend van wat de plaat voorstelt: niet een jong, vroolijk meisje in het genot der jeugd, doch een blinde tante, die de bergen niet zien kan.

Als laatste noemen wij nog het „*Edelweisz*” van J. v. d. Rotte te Gouda. Het schetsje begint uitnemend en was zeker voor een prijs in aanmerking genomen, als het tweede gedeelte niet een preek ware geworden!

OOGSTVREUGD.

Nog dikwijls komt in mijn herinnering het gevoel van medelijden op, dat ik eens had met mijn oom, een ouden Amsterdamer. Ik woonde toen nog „buiten,” en mijn oom, die bij mij logeerde, zag mij in den tuin aardappelen uit den grond delven . . . „Kijk neef,” zei hij, „ik heb al zeventig jaar aardappelen gegeten, en nu zie ik voor 't eerst van mijn leven, hoe ze uit den grond worden gehaald.”

Die arme stedeling! Aardappelen had hij gegeten, en brood en boonen en groenten, maar hij had ze nimmer zien groeien, nimmer zien oogsten, nimmer beleefd, wat oogstvreugd is. Maar zoo gaat het met de bewoners onzer groote steden! Men zegt, dat er honderdduizenden Londenaars zijn, die nooit ander groen hebben gezien dan het groen der parken, en nooit een andere lucht dan den berookten hemel boven hun ontzaglijke, laat ik maar schrijven: ontzettende stad. En al zijn nu onze groote steden niet zóó groot, en al hebben we nog een groot aantal vriendelijke landstadjes, waar het buitenleven vlak voor de deur wordt geleefd, toch is het ten slotte alleen de buitenman, die oogstvreugd heeft in den tuin en op den akker, en die zich verlustigen kan in het heerlijke voorrecht van te mogen binnenhalen, wat God hem rechtstreeks toegezonden heeft. Want dát maakt voor een goêd mensch de oogstvreugd zoo rijk, dat hij zich daarbij niet verheugt in het werk van zijn eigen handen, maar in den van God geschonken zegen. Gij legt uw enkelen aardappel in den grond, ge houdt een beetje het oog op zijn gedijen, meer niet, en als de herfst komt, haalt ge op dezelfde plaats tien, twintig aardappelen weer voor den dag.

Vanwaar zijn ze gekomen? O ja, gij kunt de ontwikkeling van een aardappelplant wel nagaan, maar hoe het gegaan is, dat de koolstof uit de lucht en de voedingsstoffen van den bodem veranderd zijn in het zetmeel en het vet en de eiwitstoffen, waaruit uw aardappel bestaat, dát ontsnapt aan uw waarneming; gij kunt het ook niet laten zien in uw laboratorium; alle wijzen der wereld kunnen geen enkelen aardappel voortbrengen. Daartoe moet leven aanwezig zijn, en dat kan alleen de God des levens geven. Iedere vrucht, die groeit, iedere plant, die zich ontwikkelt, is het maaksel van Zijn machtige hand en van Zijn grondelooze wijsheid. En daarom is oogstvreugd zoo rein.

Of meent ge misschien, dat oogstvreugd alleen bestaat in de vreugde over het nieuwe bezit? Ach, er zijn tegenwoordig velen, die het u willen wijsmaken; die u willen overtuigen, dat ge u alleen maar verheugen kunt, als ge van den oogst, dien ge binnenhaalt, zelf voordeel hebt. Doch dat is niet waar. Als ge waarlijk in den oogst de hand van den Schepper ziet, dan verblijdt ge u, ook als het voordeel u voorbijgaat.

Mag ik u eens leiden naar den akker? 't Is lang geleden, dat ik den aardappel oogst in het groot bijwoonde, maar vergeten doe ik het nimmer; 't is een stuk van mijn leven. 't Was in de Groninger Veenkoloniën, de streek, die meer dan eenige andere in ons land, en misschien wel in de gansche wereld, aan den aardappelbouw doet, en waar dan ook de welbekende fabrieken zijn, die den aardappel omzetten in aardappelmeel voor de katoenfabrieken, in blanke siroop voor den banketbakker, in dextrine voor uw postzegels en enveloppen, in sterken drank zelfs voor wie zonder alcohol niet vroolijk wezen kan. In die streek duurt de aardappel oogst zes, zeven weken; tegen 't einde van Augustus begint het, en eerst in October komt de oogst van de aardappelen voor de consumptie. Heel de bevolking doet aan den grooten oogst mee; er zijn bijna geen handen genoeg.

Laten we gaan kijken. Bij 't kriecken van den dag gaat een arbeider naar den akker, en steekt met een greep den grond los, den zandgrond, die zich hier gemakkelijk laat bewerken. Straks komen de rooiers, een zestal gewoonlijk, vrouwen en knapen. Ieder neemt twee rijen aardappelplanten voor zich; elk paar heeft een mand tusschen zich in, en kruipende begint de dagmarsch, die vier honderd à zes honderd Meter lang zal zijn. De akker is ongeveer honderd Meter lang, en vier tot zes maal zal de tocht worden volbracht. En op dien tocht grijpen de handen in den lossen grond en delven daaruit den overvloed, dien ze werpen in de meegevoerde korven. De vingers zijn daartoe beschermd door groote vingerhoeden; de huid zou anders bezwijken op den langen duur. Is een mand vol, dan komt de arbeider met zijn kruiwagen om hem te leegen en weg te brengen naar het einde van den akker; voor 't overige blijft hij doorgaan met „opsteken,” den grond losmaken vóór de delfsters uit.

Straks om acht uur luidt de torenklok van het dorp en geeft